

ATTO SECONDO

Preàmbol

Come püdif capéser, a chi völ
tròp tant de chèl che 'n fònt nó ghé se spèta,
al pòst de 'n sachèl d'ór el tróa 'n masöl
de martinèi rabiùs, che nó rispèta

j-ingürcc, che và de nòt a raspà sö.
Casà la ma nel būs, sènsa vardà,
convìnto de troà chèl che ghè sö
'n fojèt de càrta, sènsa gnà pensà

che töcc i būs j-è mìga töcc precìs.
Sé, ghè dei būs, dó sa pöl mèter l'ór
ma j-è piö tancc, sücür, che scónt ön bìs;

l'è pès se ghé n'è mila e piö che bór.
Fórse l'è mèi nà 'n gir sènsa söpèi,
che nà a fas becà sö dai martinèi.

1a Scena (Geremia e Cìa)

(Nel pomeriggio dello stesso giorno. All'apertura del sipario si vede Geremia che sta rovesciato sulla sedia a sdraio e che si fuma beatamente la sua pipa. Dopo qualche minuto di silenzio e tirata qualche boccata, scende dalle scale Cìa Rüsçuna)

Cìa (ironica) Sét dré a fa 'l secónd pifulì?...

Ger. Zà...e da 'ncö in avànti ta ma edarét töcc i dé a sta ché a polsà e véder la me zènt che và e che vé.

Cìa Poarì, àda de burlà zó e fat del mal...ma almànch, 'na quàch vólta ta ma ötarét a laà zó...

Ger. Se l'è per chèl , ta laarét zó gnà té...tölaróm 'na fómna, a fa i mestér de càfa.

Cìa (abbracciandolo) Càra, se ta vòl bé.

Ger. (respingendola dolcemente) Sta sö, sta sö...che ta ma fét mancà 'l fiàt.

Cìa Edet, che bröt malmustùs che ta sét...ta ègne piö vizì.

2a Scena (Geremia, Cìa, Gèfa, Röfa e Calisto)

Gèfa (Arrivando da destra col lavoro a maglia e il gomito in tasca, vedendo la scena di affettuosità) Distürbei?... (con esagerata deferenza) Buon giorno...siòr Geremia.

Cìa (ignorando il tono) Vé racomànde Gèfa, gà ölarès a' chèll...

- Gèfa Spujif Geremìa...Fómne e óche, tègnen póche!...Però, sta atènta Cì: Piö te carèset el gât, piö lü 'l vâlsa la cù. (nello stesso tempo si vedono dalla porta e dalla finestra Rõja e Calisto)
- Rõja (sottovoce) Ardel, el me sòmèa 'n papà, 'l siör padrù. Chèl lé l'è nasìt delbù coi panadì sóta sèa.
- Call. (che appare sfasciato, ma con vistosi segni rossi delle beccate subite dalle vespette francesi.) I ghè mài gnà burlàcc zó pò, se l'è per chèl, perchè 'l gà mài lauràt.
- Rõja (uscendo) Buon pomeriggio, siör Geremìa. (calcando sul nome).
- Call. (grattandosi la faccia) Vâca madói, se le spür. E pensà che j-éra töte tò, chèle becàde ché e té ta ma dîzet gnà gràsie.
- Ger. Eh, càro! Chi và per ozelà, rèsta ozelàt. Se 'n del troà la poeja, envéce de mèter en pràtica i tò pensér, ta ma la portàet a mé,mé t'arès pagàt bé, sarès vignìt a sail nüsü, e sücidia nüsü caji. A mé, me 'n fa negót...perchè tànto l'è sèmper löstès, ma té ta sèt restàt becàt e cojó.
- Call. (a mò di scusa) L'è stàda me moér èh! Dài dài, và a cercà...l'è la nòsa fürtüna...deentóm siöri...góm finìt de fàla a pìgn có la credènsa...pò cambióm paés...e i vé a saì gnìent nüsü...và che a nà sa lèca e a sta sa sèca...e 'nvéce gó saìt crepà dal spàjem...pò l'è gnamò finìda.
- Rõja Che dîzet sö pò...ta sèt en bèl impustür...Adès, la cùlpa l'è töta me. El piànzer nó 'l fa dulùr, ma 'l te mèt en vîsta. Balabiòt!...
- Call. Però, chi gà zontàt, só mé.
- Cì Cèrto che ghè stat chi ghè mórt, per i tròp piü dei martinèi.
- Gèfa Gà ülia mitis sö vergóta!...quàch zeché stràs.
- Call. Pòta...chi saia che ghéra dènter i martinèi? Mé, só nàt a cercà, ma sére gnà del töt convìnto nèh! Gó cöntàt quàter file de mùr e a la tèrsa piànta só nàt vizì e gó giràt entùren...mönömà, quànd gó ést el büs, ma parìa gnà éra, sére föra de la gràsia de Dìo de la contentèsa...càsa dét la ma. Só riàt gnà a sènter el mulzì del nì, che j-è gnìcc föra rabiüs come cà...e zó becàde...mé, via a scapà e a sgurìim sö per destacài, che gó bötàt vià pò la lantèrna...De la madói, quàte becàde...che mal!... Me parìa de deentà mat.
- Gèfa Me l'inmàgine...pòer crìstol!...
- Call. Pò, riàt a le tànte 'n càja...nó le sènte sö pò de me moér! Oh stüpit, ghét mia de arda prìma?...El saie de ègner pò a' mé!...Magàre, ghé dizie, té, piö loatüna de mé, i t'arès majàt...e alùra,sö impàchi de zét co' la càrta süghirìna...machè!...sòmèaa che i m'ha mities 'nsim le bràze.
- Ger. Ta ghét vit ön bèl castìch...ma àrda...se ta pöl consulà, te promète, zà che ta m'èt schiàt le becàde, che ta paghe 'na séna dal Cì de la Péja a té e a töta la famìa. Sèt contét?
- Call. Se l'è per chèl, ta dize miga de nò. Ormài le becàde j-ó ciapàde.
- (accomodante) Cèrto che se troàe l'ór, só mia se sarès stat bù de tignìl sènsa dît negót...

Ger. Ta sarèset stat bù...ta sarèset stat bù...dam scùlt a mé...garès fat isé pò a' mé. Adès, vòì mèter el có a pòsto. Fó cönt de tö moér e de spujà la me Cia, e me sistème ne le stànse de la pòera zìa; de cèrto garó de crisif en pó l'afito, che la me pòera zìa da tacc àgn la se contentàa de chèl che ghé dàef...ma mìga tròp però, perchè gnà mé só mìga efós; en quànto ai contadì, che adès i fàa chèl che i gà n'éra òja e i ma ardàa de traèrs, dòpo i farà chèl che gà dìze...sedenò a S. Martí, che l'è mìga de lóns, i töl sö i sò quàter stràs e i narà föra de le bàle.

Röja (a parte) Ajen che nó se èt, caàl el se crèt!

3a Scena (Detti più Résa e Carabiniéra)

(Poco prima delle ultime frasi arriva sul pianerottolo di casa la Résa, mentre dalla porta centrale entra la Carabiniéra)

Résa Ghè riàt generàl Giustisia!...Fó ché, fó sà, fó là...e 'l sà gnamò negót.

Ger. Vó, parlì quànd che pìsa le galine...che ghif parlàt za tròp. Impasifèn de la vòsa cà e dei vòs'cc précc, mìga de le me ròbe.

Résa Sé, siòr Sgusùla Becér! (e scende le scale)

Ger. E ciamim mìga Sgusùla Becér: el me nòm l'è Geremìa...ànse, siòr Geremìa per vó!...

Résa L'è pròpie éra che quànd chèla ròba la mónta 'l scàgn, o la spösa o la fa dàn.

Ger. Nì, màja candéle...ghif finit de fa chèl che n'if òja 'n càja Cristèli. E, bùna se starif ché.

Résa Dèrf bóca, föra óra!...Pödarèse faf fa sìto a la svèlta...ma tanto val...el momènt l'è mìga de lóns.

Carab. (dopo aver ascoltato le battute) Dóca, càri i me siòri, ché ghè dèle gran novità. Mé, gó stüdiàt per bé la poeŷia de la zìa Palmìra...

Ger. Bràa!...L'àla 'mparàda a memória?...Scultómela! ...A propòjit...la ma la dàghe ché, che l'è piö tant la me che la sò.

Carab. (ignorandolo)...e gó edèa che 'l testamènt el ghé sìes.

Ger. La gà amò 'n mènt el testamènt, chèla lé!...A la zìa Palmìra ghé piazzia schersà e fam taanà 'n pó...èco töt. La garà consegnàt a vergü töte le sò càrte de dàm a mé dòpo la sò mórt. Anse, forse chèla poeŷia lé, a nà bé, la pöl dì vergóta del bù, che pödes mitim sö la pista bùna. Me zìa la ma vulìa bé, sedenò la m'arès bandunàt amò àgn endré...la pöl mìa abandunàm adès...só sücür! Voàlter la reminif perchè sìf envidiùs, ma mé va dìze che, per tacc gìri che 'l fàse 'l fiöm, sèmper al mar el gà de rià. E chèl mar só mé...só mé.

Carab. Mah!...Pöl das!...Però se la lezóm bé, chèla poeŷia ché, me par che sóta sóta, la dìze vergót de ciàr...

Ger. Chèl che gó dèt mé. Ardóm!...(e fa per prenderla, ma la Carabiniéra lo trattiene)...e alùra la sa la tègne, che la ghé egnarà bùna de frigàs zó 'l dedré la prìma ólta che la và de còrp.

Carab. Atènto Sgusùla Becér...che ridarà bé, chi ridarà 'n fònt.

- Ger. Sé sé, alà...se ghé fös ön testamènt el saltarès föra...e pò se 'l ghè, nó me ne fréga gniènt, perchè só l'ünich niüt, fiöl de fradèi, dóca só l'ünich eréde e a la piö pòrca la legítima la me spèta.
- Cìa A 'l só a' mé!
- Résa Chèl, pöl das...mé, nó me n'intènde!
- Carab. (incurante delle chiacchiere) Dóca, ché la dís: (legge) **Fó sul chèl che 'l cör ma ispira.** Ocorìa pò mìa de dil, se pròpie la ghéra intensiù de lasàga töt al niüt...
- Ger. (si gratta la testa perplesso) E a chi alùra gàla de lasàga?...
- Carab. (indifferente)...e pò la dís: (legge) **ór e scrit del me lasàt.** L'è tànto ciàra che la gà fat un "lasàt" per vergót o per vergü...
- Ger. E mé che sói?...Sói mìga vergü?...
- Carab. Sói pò mé!...Gó piö idèa che sìes vergü óter...fórse a la ciéja, dàto che sò niüt el ghé nàa mài...
- Call. Sedenò, la garà fat ön lasàt a l'Osterìa del Büzilì, per dàga de béer a sò niüt fin che 'l sa negàa...
- Cìa (rimproverando) Pò a' vó, vé mitif en mès, Calìsto?!
- Ger. Ada Calìsto, che te pàghe piö la séna...pò, a té i ta zà pagàt i martinèi!...(risata)
- Carab. Scultim mé 'nvéce de ciciarà tat...(rivolta a tutti) Mé, só convìnta che la zìa Palmìra la gà mitit chèla poeŷia ché nel Sànt e s'ciào, perchè 'l prim che püdià ìghela 'n ma l'éra don Tóne, dato che 'l ghéra de pütüràl, de mót che per nó sai gnà lèzer gnà scrier, el gà l'arès portàda a don Péder, che pò 'l garès fat le ricérche del càfo. Envéce le ròbe j-è nàde come 'l sif e la poeŷia l'è vignìda ne le me ma, dòpo chèle de Calìsto. E chèsta poeŷia la me fa convìnta che 'l testamènt el ghè.
- Résa Só sücùra che 'l ghè, perchè 'n bèl pó prima che la mürìes, la gà fat ciamà el pàroco...
- Ger. Ma chèl el vignìa de spès a portàga 'l Signùr...
- Résa (incurante)...ensèma al sìndech che j-è vignìcc con de n'impiegàt del Cümü e 'l romét, come testemóne e gó idèa che j-è vignìcc per riséer el testamènt.
- Ger. Alùra j-àres vés'cc pò a' mé.
- Call. Che òt mài sai té che ta siét a l'osterìa da la matìna a la séra, quànd ta sét mìa sö de la Cìa...
- Cìa Nèh!... òho...che ülif dì con chèsto...se ölom bé...
- Call. Per l'amùr de Diò...gó mìa dít de nò...
- Résa Pò, ghè gnìt ön colàso dré a l'àlter e l'è mórta.
- Gèfa Pòta, alùra l'è inütil sta lé a cercà 'l testamènt se l'è nèle ma del sìndech.
- Carab. Ma la poeŷia la dís: **'n de 'na büza picinìna...**dóca völ dì che 'n de 'na quàch büza ghè vergóta. I sólcc...i librècc del rispàrmio...le asiù, i titoi, le màpe, l'ór o che sói mé...töcc i sò avéri.
- Ger. Per la verità, mé gó troàt negót nel casitù; ön quàch biglièt de mìla...pò piö.

Gèfa Vèdet alùra!...

Carab. Stì atènti che lezóm töt per bé. Dóca: Nel quàrt mür de la giaséra...

Call. Nò mür...mür...ghè n'è mìa de mür ne la Giaséra...Mür de la Giaséra...che l'è 'l nòm del sít endó só nàt a fam becà dai martinèi.

Carab. Nò, càro 'l me siòr;ché "giaséra" l'è scriit en minùscol, dónca vöi dì che l'è mìa la Giaséra sìto, ma giasaröl. (a Geremia) Ghè 'n càfa 'n giasaröl?

Ger. Sé, cèrto, el ghè...nel ripostiglio.

Carab. Ecol...dizaró che la s'è dismentegàda de mitìga la dièrefi sö mür, o sedenò 'l l'ha fat apòsta per embrojà...Nóm aànti. (la gente bisbiglia) Càlma!...Dóca: (a tutti) Come éla mèsa la càfa de la pòera zia Palmìra?

Ger. Pòta, ghè...ghè...ghè...trè stànse...pò...

Résa (intervenendo) A mansìna ghè l'anticàmera, la salèta, el ripostiglio...e a drìta, dò càmere e la cuzìna.

Carab. Alt!... Nel ripostiglio, cófa ghè?

Ger. Pòta, i fiàschi del vì...

Call. Chèi j-ha és'cc...érei pié?

Ger. ...'na quàch scàgna despajàda, el tàol con sö le patàte...

Carab. ...el giasaröl...

Ger. Cèrto che 'l ghè...ma l'è ècc...l'è tat che sa 'l döpèra gnà piö...de quàndo la gà töt el frìgo...ma sé, l'è mìa tat grànt (e fa la misura con le mani che tramano)... l'è isé!...

Carab. Ecol: ghé sóm..."nel quàrt mür de la giaséra"...come se và dènter: Giü (e segna a sinistra), dù...(e segna di fronte), tré...(e segna a sinistra) e quàter, l'è 'l mür de la pórtà e ghè 'l giasaröl.

Ger. Ghè 'l giasaröl...apéne dènter a drìta...

Cia (meravigliata) L'è 'na stria...ghé scàpa negót!...Come faràla pò!...

Carab. De la tèrsa da mansìna...la tèrsa stànsa da mansìna...anticàmera, salèta, ripostiglio.

Call. Crìbio!...E mé cridìe el quàrt mür de la tèrsa fila da mansìna...gó sbagliàt sö töt...vàca madói...isé 'nvécé de l'ór gó troàt i martinèi...pò, só nàt a la séra, fürbo, col lantirnì, che se almànch nàe del dé, i m'ha vidìa nüsü, pò, fórse garès vést pò a' 'l nì.

Carab. Riepilogàndo: Nel quàrt mür de la giaséra, de la tèrsa da mansìna, se ta sérchet lé 'n vèrs séra...e difàti 'l mür l'è vèrs séra...en de 'na büza picinìna, ta troarét bèn preparàt, ór e scrìt del me lasàt. Dóca, se gó capìt bé, de dré del giasaröl e né löstès mür, gà de ésega 'na quàch casèta müràda. (A questo punto Geremia tutto agitato, corre alla porta, infila a fatica tremando la chiave nella toppa, apre, mentre va ripetendo:)

Ger. L'ó dít mé, che l'éra per mé la poeña...l'ó dít mé che l'éra per mé...che la ma vulìa fa 'n schèrs...fam taanà... (entra di corsa e poco dopo riappare)...la ghè...la ghè...

Call. ...(alzando le braccia al cielo e poi tenendosi la testa) ...vèrs séra, co' 'l scür...isé j-éra töcc enmöcelàcc e n'ó schiàt gnà ü...

- Carab. E càro, l'è mìga asé saì lèzer...bifògna capì chèl che sa lès.
- Ger. (raggiante) La ghè la casèta...l'è 'nmüràda...pròpie de dré de la giaséra..ma ghè 'l sportèl saràt a ciàf.
- Cia E la ciàf, do' saràla?...Sercómela, dàì Geremìa. (stavano rientrando di nuovo quando la Résa li ferma e dice:)
- Résa Òn momènt, a chèl pùnto ché, pòs piö fa sìto e pènze che fó gnènt de mal a dìf che la ciàf la me l'ha consegnàda a mé la pòera zìa Palmìra póche ùre prima de mörer...
- Ger. E nì a töla dóca...nò!
- Résa (continuando)...e la m'ha racomandàt de dàghela a nüsü e diga gnènt a nüsü, che se la ignìa a sta mèi, gà l'arès dàda 'ndré e che se la müria (si segna) pàce a l'ànima sò, gó züràt de consegnàla, dù dé dòpo 'l sò funeràl nèle ma del pàroco e del sìndech ensèma.
- Ger. Nì a töla dóca perdiò!
- Résa (con calma) Gà l'ó piö!...Ghé l'ó consegnàda pròpie stamatìna a chi duziè e i m'ha dìt che i sarès vignìcc ché 'ncö, dopomesdé, per dèrver. Mé, de piö, só mìga.
- Gèfa (alla Résa rimproverandola) Ah bé bé pò. Saief tôte che le ròbe ché e a mé ghif mài fat paròla. Bèla amìca che sif!
- Résa Eh, càra... en bóca saràda và mìa dét le mósche... e vé sücüre che... se fa piö fadìga a tàzer che a parlà.
- Gèfa Almànch, sö chèsto...só dacórde.
- Ger. Cia...alùra và a véder se i vé...senò, diga che i spetóm.
- Cia Sübet...de córsa vó. (Come arriva alla porta, s'imbatte nel sindaco e don Péder che stanno entrando)

4a Scena (Tutti)

- Tutti Buongiórno! (non in coro)
- Sìnd. Chè sücét ché...chè fàla töta sté zènt?...
- d.Ped. Ah bé bé pò!...me spetàef per la benedisiù?
- Carab. Vé spetàem, siòr sìndech...Magàre don Péder...Dòpo, con càlma, vé cöntaró töt. Per adès ghif de saì che vé spetàem per dèrver la casèta e saì cója ghè dènter.
- Sìnd. Và bé...isé la ròba la garà piö uficialità. Alùra, ciapì chèl taulì lé e purtìl ché 'n mès...(poi si rivolge a Geremìa) Noàlter, per la volontà dèla siùra Cristèli Palmìra...
- Ger. Mé zìa...
- Sìnd. (ignorando l'interruzione) sóm vignìcc a dèrver la casèta 'n dó ghè dènter i sò avéri e lèzer publicamènte le sò ölteme volontà. (alla Résa e a Geremìa) Vignì con mé come testemóne, che 'ndóm a tö töt. (Résa si gonfia. Agli altri) Voàlter stì ché a spetà. (escoño, andando in casa della zìa Palmìra)

5a Scena (Rója, Calìsto, Cia, Gèfa, Carabiniéra)

Carab. Adès che gó capìt e svelàt töt, el me laurà l'è valìt 'na scórsa. L'è come se ghès latàt òn pötèl per més e més e pò n'incurzìm che 'l püdia majà benìsim polènta e strachì. Pròpie come quàndo che sie picinìna che fàe l'acqua saunàda per fa le bocàle. Bagnàe zó la bösca e piàn pianìno sopiàe per fa la bóla gròsa, piö gròsa che püdie, che speciàa töt el mónd, cói culür piö bèi de l'arcobaléno, che cambiàa 'n frèsa man ma che la se sgionfàa...pò töt de 'n bòt la sc'ìopàa e me restàa sö la istìna 'na gósa de àqua 'nsaunàda. Ché, l'è löstès. Mé parìa de ìga 'n ma töt mé, pò söl piö bèl , sàlta föra che 'l sìndech el saia de la büza ma nó 'l ghìa la ciàf; la Résa, la ghìa la ciàf ma nó la saia de la büza...pò j-è riàcc e s'è risòlto töt en de 'n momènt come se gniènt el fös. Pròpie come 'na bóla de saù!...Ma é 'n mènt me niüt, quàndo 'na séra 'l gà ést 'na prucisiù, con de 'na fila de candéle empìse che finìa piö, che 'l ma dís: -Zia, (o nonna a secondo dell'età della Carabiniéra) perchè fài mìa del dé le prucisiù, che i tegnarès a ma le candéle?...- Gó dít: -Sa èt che ciarèsa e tègner a ma i và mìa dacórde.- Cèrto che l'è inütil empisà la löm al sül. El sparés!...envéce de nòt sa 'l vèt, en piö el fa el sò bèl efèt.

Gèfa Ma almànch góm saìt che fi 'l gà fat Sànt e s'ciào e a cója l'è servìt, sedenò ghé sarès restàt el mistéro.

Cia Pò, la poeìja la gà servìt a troà la büza.

Carab. Nò, perchè el sìndech e 'l pàroco i saia 'ndó l'éra e i saia ànche che la ciàf la gà l'arès vìa la Résa, consegnàda a lé da la zia prima de mörer. Però la Résa la saia mìa de la büza e a cója la püdia sèrver la ciàf. Le ròbe le se sarès cumudàde de per sò cònt.

Gèfa Sèmpèr però restàa 'l mistéro del Sànt e s'ciào.

Call. A mé 'l Sànt e s'ciào, l'è servìt sul a cunfundìm le idèe.

Carab. Ghìf rizù töcc dù. La stória l'è stàda combinàda per bé. Però ma sömèa, che chèl této che l'ha mitìda 'nsèma con töt chèl caì ché, el püdia fàga fa 'n finàl a unür de le fómne, che le gà vit le pàrcc principài, e che 'na ólta tat, le püdia dì le sò rizù, e fas valì. Envéce 'l me lása ché a mèza ària, e chi fenés en belèsa j-è amò j-òm...

Call. Per la pàrt che gó ìt mé!...

Carab. ...e chèsta la me brüza. (prosegue ignorando la battuta di Callisto) Ma fa gniènt...la vìa, càra la me zènt, l'è 'na comédia; a ólte pianzóm söi laür de rìder e ridóm söi laür de piànzer. Recitóm da la matìna a la séra sènsa n'incurzìs...e fin che i laür i và bé, se tiróm sö le màneghe e nóm aànti, ma quànch che i va màl, sóm piö a che sànt tacàs. L'è alüra che vé bù pò i Sànt e s'ciào.

Gèfa (scadendo le parole) Gó piö paròla 'n bóca a sta ché a scultàla...

Cia Ah, sé!...Speróm che la fenéses bé e la gàbe lasàt argót a Geremìa, che almànch pödómes spufàs.

Gèfa Per el mal che vé òe, vé l'engüre de töt cör, che almànch ànche Geremìa el pòdes mitìs a pòst, perchè 'n fònt en fònt, l'è mìa 'n catìf òm, e se 'l gà mangiàt föra töt, l'è ànche perchè l'è stát de cör con chèi che 'l ghéra 'ntüren, che i l'ha òtät.

- Röfa Sö chël só dacórde a' mé. Bàsta che ma crisìghet mìa tròp l'afito, sedenò, pòera mé.
- Carab. (intervenendo) Consideràndo l'inteligènsa che la gà dopràt la zia Palmìra a combinà i laùr e la bontà che la gà sèmper vit con la sò zènt e i sò vizì de càfa, pènsè che pödarif mìga lamentàf.
- Gèfa Speróm...perchè 'n fònt en fònt sóm töcc de la pòera zènt.
- Carab. Vedarif...ghé sarà vergü che pianzarà, ma 'n fònt i sarà töcc contènc...èco che i rìa!...Adès ma ritìre, chè 'l me còmplit l'è finit. Però vòì véder l'öltema scéna...perchè l'è 'l sügo de la vìa che continua.

6a Scena (Tutti)

(Rientrano tutti. Il sindaco porta un fascio di carte sormontate da una busta arancio con i sigilli di cerlacca, un cofanetto ed un portafogli .)

- Sìnd. Ecol, ché ghè töt. Mé adès dervaró 'l testamènt e ve 'l lezaró, entàt che don Péder el fa da segretàre, per el verbàl che töcc i prefènti i firmarà. (apre in un silenzio solenne la busta ed estrae un foglio scritto a mano, mentre don Péder si siede al tavolino e si mette a scrivere. Legge con enfasi:)

Io sottoscritta Cristelli Palmìra Angela nata Pietro nell'otto agosto milleottocentosettantasei in questo comune, nubile, nel pieno delle mie facoltà mentali, dispongo che la casa di mia proprietà sita in località Giaséra, i campi adiacenti come da mappa allegata, la casa dei contadini, il fienile e la stalla con annessi e connessi, diventi proprietà del...

- Ger. (convinto) Cristelli Geremìa...

- Sìnd. (Geremìa) ...el sérche de scultà e fa sìto...(riprendendo)...diventi proprietà del Comune...

- Ger. (esterefatto) Ma come?!...

- Sìnd. (arrabbiato) ...ensóma...gó dít de fa sìto, per piazzér... (proseguendo) ...del Comune che si impegna alla fondazione che porterà il mio nome, di una Casa per Anziani (meraviglia di tutti) sulla stessa località e nella stessa casa citata, debitamente ristrutturata. (corrugamento di fronti e musì tirati) Tuttì i miei averi in denaro, risparmi, azioni, titoli ed altro... (Geremìa allunga il collo) ...serviranno alla ristrutturazione...(Geremìa si abbatte sulla sedia e Cìa accorre a sorreggerlo e fargli vento)

- Call. Sgusùla Becér, sta sö alégher: Chi gà tèra, gà guèra. Isé ta sét pacìfich!...

- Sìnd. Silenziò!...(riprende la lettura) ...Gli abitanti degli appartamenti in affitto... (tutti allungano le orecchie) rimarranno in usufrutto, senza pagare l'affitto, fino a che il Comune non troverà loro una sistemazione decorosa. (sospìro di sollievo di tutti, o quasi) A mio nipote Cristelli Geremìa... (si riprende a sentire il suo nome, con un

filo di speranza) ...che ho dovuto mantenere fino alla fine dei miei giorni, dopo che lui ha ripanato in bagordi i beni lasciati da mio fratello, suo padre, sia concesso, se lo meriterà, di avere un posto di custode della Fondazione, vita natural durante con un mensile adeguato stabilito dall'amministrazione della Casa per Anziani, abitando presso la portineria. Gli sia consegnato il portafoglio accluso, contenente lire cinquecentomila che gli serviranno per sposarsi e mettere su casa. A lui vada pure ciò che gli interessa dei miei mobili antichi. In fede. Cristelli Palmira Angela. Addì, primo settembre millenovecentosessanta.

El testamènt l'è stat consegnàt a mé e a don Péder e 'l pórtla la firma dei testemóne. Cioè, chèla de l'impiegàt del Comü e chèla del sagrestà Pì Romét. (Tutti battono le mani soddisfatti, mentre Geremia si agita e vuol parlare)

Ger. Pöl mìa éser...pöl mìga éser!...Mé 'mpugnaró 'l testamènt...perchè mé sul só l'eréde legìtimo...

Sìnd. Sicóme me 'nmaginàe che 'l siór Cristèli Geremìa el garès protestàt, me só preocupàt de portà 'l Còdice Civil...dóca...(sfoglia il codice) Articolo 572.-Successione di altri parenti. Stó mìga lé a lèzer tóta la papardèla, ma 'l dís: Se giü 'l mör sènsa testamènt, la sucesiù l'è a favür dei parènc pròsim.

Ger. Vèdel...vèdel!...

Sìnd. Ma 'l testamènt el ghè...e come. (agitandolo) ...ècol ché!...Nóm aànti...àrticol 605. -Formalità del testamento segreto: el testamènt el gà de éser sigilàt. Defàti l'è ché con tat de ceralàca; ghif vést endó sóm nàcc a töl.

Ger. Ma lé la duzià nà dal nodér...

Sìnd. Artìcol 609.-Malattie contagiose, calamità pubbliche o infermità. La ghéra rót 'na gamba e l'éra malàda fés...el testamènt el pöl véser risiit pò dal sìndech o da 'n ministro del cùlto con dù testemóne, e l'è chél che góm fat.

Ger. (un po' nervoso) Ma ormai l'éra 'nsiminida, la capia piö negót...

Sìnd. A chèsto pò...bèl rispèt che 'l gà per sò zìa. Cumùnque...Artìcol 604.-Testamento segreto: el testamènt el gà de éser scriit "di pròpria mano e firmato". Ecol ché scriit de sò ma e firmàt. L'è mìga finida. Artìcol 591: Sono incapaci di testare: inferiori a diciotto anni, e lé la gà n'éra otantaquàter, gli interdetti per infermità mentale, e lé la ragiunàa bé, alterfàt, e incapaci di intendere e volere. Càro 'l me siór Cristèli Geremìa, ghè negót de fa.

Ger. (arrabbiatissimo) Sal che gà dize siór sìndech...el nàghe a fas binidi lü e i sò artìcoi...

Sìnd. Nò! Nò! Nò! (semiserio) Chèsta l'è n'oféja a 'n pùblico uficiàle e adès el fó mèter en galéra.

Cia (a Geremìa) Ma sét mat...el te fa sarà sö...(al sindaco) ...el la scüje siór sìndech...el gà pèrs el có, el sà piö gnà lü chél che 'l se fa. (a Geremìa) ...domàndega scüja, ignorànt!...

- Ger. (dopo una pausa, nel silenzio) El me scüje siòr sìndech, se me só lasàt nà. El me capirà...
- Sìnd. El capése, el capése...el negót l'è bù per j-öcc...però, 'nsóma, la gà mostràt amò comprensü per sò niüt.
- Ger. (non ancora convinto) Ma però ...la legítima, la dozarès spetàm de dirìto.
- Sìnd. Vedóm ànche chèsto. (sfoglia ancora il Codice)... èco ché: Artìcol 536 -Legettìmari: Le persone alle quali la legge riserva una quota di eredità sono in successione: i figli legittimi, ascendenti legittimi, figli naturali ed il coniuge. Stòp!... De nipóti, ghè gnà l'ensègna.
- Call. Mé gó ciapàt i becù, ma gnà tél...
- Ger. Alterfàt che éser becàt dai martinèi...Ché bijògna che ma tires sö le màneghe e mitìm a fa giodése del bù. (verso Cìa) Cìa, ma ötarét?
- Cìa Pòer diàoll!...Se ta ereditàet l'è 'n cönt, ma isé...
- d.Péd. Dài, perdünel Cìa, che la ghè zamò tocàda bröta. Pò, chi sopórta per amùr, nó sènt dulùr.
- Gèfa Dài...che sa pöl scónder el föch, ma mìga 'l fóm!...Spùfel!
- Cìa Và bé...vòi scultàf. Però 'l gà de zürà ché deànti a töcc che 'l farà giodése, el bearà piö e 'n quànto a le àltre...bàsta.
- Ger. Fó mìga fadìga a züràtel...en fónt me meritàe 'n castìch, e pò...en pòsto de custòde el me dispiazarès mìga...l'è 'n mistirulì lezér. En quànto al béer, quàndo se laùra sa béf ànche de méno, perchè ghè mìa l'osterìa...e per le àltre, pènsèga piö, perchè da quàndo gó troàt té, lé me só fermàt.
- Cìa Và bé, sif töcc testemóne!...E alùra se l'è isé, vegnaró pò a' mé a fa la cafànta. Almànch, càfa e mestér j-è sücür.
(Tutti battono le mani e si congratulano con Cìa e Geremìa).

FINE

Brescia, 21 novembre 1988.